

Ediligari mál finnast ikki – Flokkurin má taka í egnan barm

Oddagrein

JAVNAÐARFLOKKURIN má taka veljarakanningina, sum Dimmalætting kunngjörði leygdagin, í fullum álvara. Flokkurin fær ikki fleiri atkvøður, enn hann fekk á seinasta vali, og tað sigur eitt sindur um tað álít, veljarin hevur á flokki og flokksleiðslu.

VALIÐ í 1994 var tað ringasta síðani 1932, og framvegis taka bara eini 15 prosent av veljarunum undir við flokkinum. Hetta sigur ikki so litið um støðu javnaðarflokksins, tí vanligja liggja sosialdemokratiskir arbeiðaraflokkar úr 25 upp í eini 45 prosent av atkvøðunum.

Tí má flokkurin av álvara «analysera» seg sjálvan, flokksins grundleggjandi politikk, flokksins støðu til aktuella stórmál og seta spurnartekin við tað «image», sum flokkurin hevur millum fólk. Eisini millum sínar egnu stuðlar.

FLOKKURIN hevur ikki tikið seg fram síðan seinasta val, og vit kunnu tí sláa fast, at flokkurin hevur ikki fingið herðaklapp fyri at taka ábyrgd á seg. Heldur ikki herðaklapp fyri, at tað figgarliga sær betri út. Heldur ikki er nakar vendur aftur, eftir at flokkurin fór úr landsstýrinum í summari. Og heldur ikki skapar formansskiftið størri álít millum veljarnar. Tí heldur flokkurin óivað, at tað heila er eitt sindur troystarlest.

TAKA vit seinasta landsstýrisskeið, so skilst, at fleiri «meinig» javnaðarfólk halda, at tað var skeivt at fara úr landsstýrinum, hóast samstarvið gekk illa. Landsstýrismáðurin í almanna- og heilsumálum fekk ikki loyst trupulleikarnar á Landssjúkrahúsinum, og landsstýrismáðurin í figgjamálum fekk eina trupla uppgávu at «forklára» seg burtur úr málinum um bygnaðarbrotingarnar og sparingarnar um hasar 30 milliónirnar.

OG í Tinginum tykist javnaðarflokkurin ikki at hava nóg stóra «gjøgnumslagskraft», hóast tingfólk óivað halda, at tey gera eitt stórt arbeiði.

MEN javnaðarflokkurin hevur eina góða «organisatión», og tað er har, flokksins politikkur skal setast út í kortið og stóðutakarnir skulu búast. Veljarakanningin gevur fjóðveldisflokkinum stóra framgöngd. Flokkurin hevur roynt at virka seriosur á figgarliga økinum, og harafturat brennur fjóðskaparspurningurin á. Neyvan er tað tí fjóðveldispolitikkurin og tingmannning flokksins, sum hevur fingið so mong at stuðla flokkinum. Eftir okkara tykki er tað stóra ónegdin við danska Føroya politikk, sum hevur kanaliserað atkvøðurnar til fjóðveldisflokkinn.

JAVNAÐARFLOKKURIN hevur eina so «pragmatiska» støðu til fjóðskaparspurningin, at flokksins støða tykist ullint. Sambandsvongurin skal ikki stoytast, hóast stórir meiriluti tykist vera fyr einum meira viðgongdum sjálfstýrspolitikki, men sigast má, at flokkurin hevur ikki viðgjørt fjóðskaparspurningin ella ríkisfelagsspurningin nóg grundleggjandi. Og tað átti hann at verið, nú heima-stýrslógin er sett til viks og danskir stjórnmalamynduleikar hava hildið føroysku fjóðina fyri gjøldur, ella í hvussu er ikki tikið tað fólk, her búleikast, í nóg stórum álvara. Virðingin hevur verið litil og eingin.

EIN stór kanning í Danmark visti herfyri, at sum heild taka eini 60 prosent undir við teimum sosialdemokratisku sjónarmiðunum, og at tey høvdu kunnað atkvøtt sosialdemokratiskt, men av ymiskum orsøkum fer krossur ella limaskapur aðrar vegir. Henda spurning eigur javnaðarflokkurin eisini at seta sær, hvi fleiri ikki velja javnaðarflokkinn, tí ediligari mál – um sosiala ábyrgd, sosialan og figgarligan javnað og samhaldsfesti við teimum veitaru – finnast ikki.

Sosialurin

Svar til Ninu Dahl

Takk fyri fyrspurning tít til mín í leygdagsblaðnum viðvíkjandi barnalækna-manningini á Landssjúkrahúsinum. Hetta hetta gevur mær høvi at siga almenn-inginum eitt sindur frá trupulleikum at fáa læk-nar til Føroyar og at fáa teir at stóðast her.

Eg eri púra samdur við tær, at tænastan hjá heilsu-verkinum mótevís barnun-um, eisini teimum óføddu, enn ikki er nóg góð í Fø-oyum.

Fyri eini tíggju árum síð-ani gjörði Landslæknin vart við, at talið á deyðføðum og teimum, ið doyggja í fyrstu viku aftaná burðin, var tað hægsta í Norður-londum, meðan sama talið í Íslandi var tað lægsta. Í altjóðahopi liggja vit tó í tí góða endanum. Hvi so er, vita vit enn ikki. Grundinarn kunnu vera so mangar - eisini náttúrgjavnar.

Bæði vegna tað lutfals-liga høga talið av deyða um-kring burðin, og tí at børn eru eitt sjálvsagt tyding-armikið umráði í heilsu-verkinum, valdu vit í sjúkrahúsverkinum umleið samstundis sum stóru pen-ingaligu niðurskurðirnar byrjaðu, t.e. 1990, at pri-oritera hetta umráði: 1) Vit settu pening av til tryggjar serlæknar í kvinnusjúkum (gynækologi/obstetrik), men stríðið hevur gingið at fáa nakran at taka við triðja starvinum. 2) Vit fingi tveir barnalæknar í staðin fyri ein og arbeiða uppá at fáa ein triðja. 3) Í mun til onnur umráði á Landssjúkrahúsinum er fæðideildin í stóran mun sloppin undan sparing-um. Hóast hesa positivu ser-viðgerð av fostur- og barna-umráðnum í mun til onnur tydingarmikil umráði inn-an sjúkrahúsgátt, t.d. gikta-sjúkur, er tænastan enn við hvørt ikki nóg góð, soleiðis sum tú so greitt skrivir.

Vit fingi fyrsta serlæknan í barnasjúkum í 1980, tá Odmar Færø kom til Fø-roya at virka. Síðan 1984 hevur hann virkað sum yvir-lækni á Landssjúkrahúsin-um. Barnalæknararbeiðið røkti hann einsamallur heilt fram til 1992/93, tá hann fekk farloyvi til at eftir-útbúgva seg á eini barnaeild úti í verðini. Kanska onkur minnist, at tá hann skuldi fara, sýtti landsstýrið fyri, at lýst varð eftir barnalækna í hansara stað. Tá ið so hóast alt seinni varð søkt eftir av-loysara, visti tað seg at vera heilt ógjørgligt at fáa kvalifi-ceraðan lækna, sjálvt um leita varð í øllum Norður-

londum. Mest sum av tilvild fingi vit samband við týska barnalæknan Ulrike Steuer-wald. Hon jattaði at koma, tí vit bjóðu henni fram-íhjá at verða við í visunda-ligum arbeiði í tóttum sam-starvi við barnalæknar í Týsklandi og Hálandi. Steuerwald doktari lærði seg føroyskt eftir fáu mánaðum og hevur, síðani hon kom higar, lagt alla orku sína í tey sjúku børnini á Landssjúkrahúsinum - serliga tey nýføddu - og í PCB-granskingarætlanina, sum partvist hevur gildið hennara lön.

Tú skrivir, at Ulrike Steuerwald hevur biðið um farloyvi frá 1. januar, men so er ikki. Ulrike Steuer-wald boðaði tíðliga í vár frá, at frá 1. jan. ætlaði hon sær heim aftur til Týsklands, men hevur lovað at koma aftur næsta heyst, tá 42 mánaðar kanningin í PCB-granskingarætlanini byrjar. Um hon framhaldandi fer at starvast hjá okkum í Føroy-um velst um arbeiðsbyrði-na. Ein fortreyt frá hennara síðu er, at minst 3 barna-læknar eru í starvi á Lands-sjúkrahúsinum. Seinasta hálva árið hava vit m.a. tí sóknast allastaðni eftir ein-um barnalækna afturat, men ongan funnið. Endin verður helst, at vit seta lýsing í týska læknaðlaðið.

Seinastu tíðina hava vit hoyrt, at støðan hjá komm-unulæknum gerst alt meira trupul, tí kommunu-læknarnir á bygd siga upp, og aðrir fáast ikki í teirra stað. Hetta er serliga álvars-ligt tá vit vita, at talið av læknum í Føroyum fram-mundan er tað lægsta í Norðanlondum. Í Íslandi eru t.d. 294 læknar fyri hvørjar 100.000 íbúgar, men í Føroyum eru bert 170 umroknað til 100.000 íbúgar.

Í sjeiti-áttati árunum var læknatrot í Svøríki, og nú í nítí árunum er læknatrot í Danmark: Í vestjútiskum amtum hevur seinastu árin verið stórt læknatrot, tí læknarnir søkja inn til stór-staðirnar og tey stóru sjúkrahúsin. Ikki av peningarlígum ávum, tí lön-in er tann sama, ella við hvørt minni á teimum stóru sjúkrahúsum, har nógvu læknarnir eru um vaktarar-beiðið. Grundin er, at á teimum stóru sjúkrahúsum-um sært tú fleiri áhugaverd-ar sjúkutilburði, og tí hev-ur betri møguleikar at men-na tíni fagliga kunneika í samstarvi við dugnaligar starvsfelagabara.

Pál Weihe, læknastjóri

Tað tekur 15-20 ár frá tú byrjar at lesa til lækna, til tú ert góðkendur at taka við í yvirleknastarvi. Í hesum langa tíðarskeiði er vandin stórir fyri, at tú sum føyoyingur búsetist í fremm-andum landi og ikki kemur heim aftur at virka. Vita hava tí í sjúkrahúsverkinum havt ta langtíðarætlan at geva ný-útbúnum læknum høvi at koma heim aftur at venda undir somu korum, sum teir t.d. høvdu fingið í Dan-mark. Harumframt hava vit avtalað við danskar mynd-ugleikar, so sum Sundheds-styrelsen og Hovedstadens Sygehusfællesskab, at tað ikki skal koma ungum læk-num aftur um brekku úr-búgvingarlaga, at teir hava starvast eitt stutt skeið í Fø-oyum.

Læknaligi arbeiðsmark-naðurin er stórir og friur, og beint nú ber til hjá einum og hvørjum lækna í Fø-oyum at fáa sær gott arbeiði í grannalondum. Hetta kemst m.a. av millumlanda-avtalam um autorisatiónir. Í stuttum er tað soleiðis, at um tú ert kvalificeraður at vera yvirleknari í Havn, ert tú tað eisini í Stockholmi ella Oslo, og tað sama er galdandi fyri kommunu-læknarnar.

Fri arbeiðsmarknaðurin hevur tí við sær, at vit í Fø-oyum skulu kappast á jøv-num føti við onnur heilsu-verk í Norðanlondum um at fáa lækna í varandi stórv hjá okkum. Onkur vil nú siga, at so er loysnin bara at geva nóg góða lön, men tað er ikki rætt. Um so er, at arbeiðsviðurskiftini ikki eru fagliga nøktandi, ber ikki til at halda lækna í starvi, sjálvt um tú lönir teimum sera væl.

Hesi viðurskifti eru t.d.

vaktarbyrðan. Um tú sum lækni gongur í vakt hvønn einasta dag ella annan hvønn dag, verður tú við tíðini so lúgvður, at tú sig-ur tað frá tær. Um so er, at samfelagið ynskir, at ein serlækni er tókur innan ávis umráði, t.d. barnalækna-umráðið alt samdøgrið, ja, so verður neyðugt at seta í minsta lagi tríggjar - helst fyra serlæknar.

Aðrar fortreytir fyri, at lækna skulu stóðast í starvi, er, at teir hava ný-mótans tøkni at arbeiða við og at eftirútbúgvingar-møguleikarnir eru rimuligir, iroknað móguleikar at granska. Summi halda helst, at hetta eru stór krøv. Her eiga vit tó at minnst til, at talan er um fólk, sum hava verið í stóðugari út-búgving, til tey út við 40 ár aldur eru búgvin at søkja sær fast arbeiði, sum yvir-læknar. Hesi fólk prioritera av góðum grundum ar-beiðsinnihaldið sera høgt og tey eru sera rødd fyri at verða parkeraði á einum fjarskotnum stað, har eingin fagligur framtakshugi er.

Læknar eru sera privile-geraði soleiðis at skilja, at teir arbeiða við eini vís-undagrein, sum hevur ment seg ómetaligt í hesari øldini, og fagligi framburðurin tyk-ist at ganga skjótari og skjótari. Teir eru eisini pri-viligeraði, tí hesin kunn-leikin kann brúkast til at leikja ella linna sjúku hjá meðmenniskjum. Læknar kenna seg tó rættliga kroystar í hesum árum mill-um fagligu móguleikarnar at hjálpa sjúklingum øðru-megin og tað sum samfe-lagið heldur seg hava ráð at gjalda fyri hesa ella hesa diagnosuna ella viðgerðina hinumegin.

Við hvørt hoyrir tú sjón-armið, at best man vera hjá føyoyingum at keypa meginpartin av framkomnu læknatænastunum í útlond-um t.d. á Ríkissjúkrahúsin-um í Keypmannahavn og so bert hava eina minimala læknamanning her í land-inum. Tað kann henda at hetta verður endin av neyð, tí vit ikki fáa nóg dugnaligt fólk at koma hendaðvegin, men beinleiðis at velja hendað úteigin nú, haldi eg er skeivt. Tað gagnar ikki fjóðini av sjúklingum og er helst ein dýrari loysn fyri føroyska samfelagið, bæði peningaliga og mentunar-liga.

Vinarliga

Pál Weihe,
læknastjóri